

SONDAJUL DE LA MĂNĂSTIREA MAMUL

(r. Drăgășani, reg. Pitești)

MĂNĂSTIREA Mamul, ctitorie din anul 1696 a voievodului Constantin Brîncoveanu, pe urmele unei ctitorii mai vechi, din secolul al XVI-lea¹, e situată pe malul drept al pîrăului cu același nume, în comuna Lungești. În vederea lucrărilor de restaurare a chiliilor mănăstirii (fig. 1), executate de ICSOR, s-au efectuat unele sondaje preliminare, la sfîrșitul lunii mai și începutul lunii iunie 1956, prin care s-a urmărit:

- 1) să se determine limita de est a chiliilor de pe latura de sud a mănăstirii;
- 2) să se precizeze dacă galeria deschisă, de pe latura de nord a acelorași chiliilor, este contemporană sau ulterioară acestora;
- 3) de asemenea dacă galeria continuă și la apus de intrarea principală a mănăstirii;
- 4) apoi dacă deasupra pivniței din partea de apus a mănăstirii au existat construcții; care era planul lor și raportul dintre ele și chiliile de pe latura de sud;
- 5) în sfîrșit, să se delimiteze latura de nord a construcțiilor din partea de apus a mănăstirii și să se precizeze raportul dintre ele și eventualele resturi ale unor chilii la nord de biserică.

1. Pentru rezolvarea primei probleme, s-a trasat un șanț lung de 8 m și lat de 1 m, perpendicular pe latura de est a chiliilor din partea de sud a mănăstirii, către extremitatea de sud-est a acestora (S.I). La adîncimea de 0,35 m de la suprafața solului, sub un strat de pămînt vegetal și altul de dărîmături moderne, s-a dat peste zidul A, gros de 0,70 m, ce închidea încăperea I, pe latura ei de răsărit. Degajîndu-se latura exterioară a temeliei acestui zid, pe toată lungimea ei, s-a observat că la colțul de NE al chiliilor i se alătura capătul zidului de incintă, din partea de E a mănăstirii (B), iar de la colțul de SE continua, spre sud, un alt zid de cărămidă (C), lat de 0,66 m. Acesta a fost urmărit pe o mare parte din lungimea lui, constatîndu-se că închidea, în spre ESE, unele construcții mai tîrzii, situate în afara incintei vechi a mănăstirii. O astfel de construcție (XXI) era alăturată chiliilor, în partea de sud a acestora, iar alta (XXII) se afla la o distanță mai mare de ele. Cu privire la prima, s-a făcut observația că avea două pavaje de cărămidă, unul la adîncimea de 0,61 m și altul la 1,35 m, de la suprafața solului actual, ceea ce reprezintă două etape de clădire bine distincte. A doua construcție, mult mai mare (XXII), avea în colțul de est o mică încăpere pătrată, boltită (XXIII). Ambele construcții au fost dezvelite numai în parte, cercetarea lor nefiind prevăzută în planul de lucru.

¹ N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii în Muntenia și în Oltenia*, IV, în BCMI, XXIX, fasc. 87—90, p. 104—105, fig. 883—895; Pr. D. Bălașa, «Mitropolia Olteniei»

VIII, 1—3, 1956, p. 48—54; Arhivele Statului, București, *Mănăstirile Brîncoveni și Mamul*, pac. 31, doc. 14 (catagrafia din 1844) și doc. 15 (catagrafia din 1852).

Tot în legătură cu determinarea limitei de est a chiliilor de la sud de biserică, s-a identificat locul ușii dintre încăperea nr. I și camera boltită nr. II, precum și pavimentul de cărămidă al acesteia din urmă.

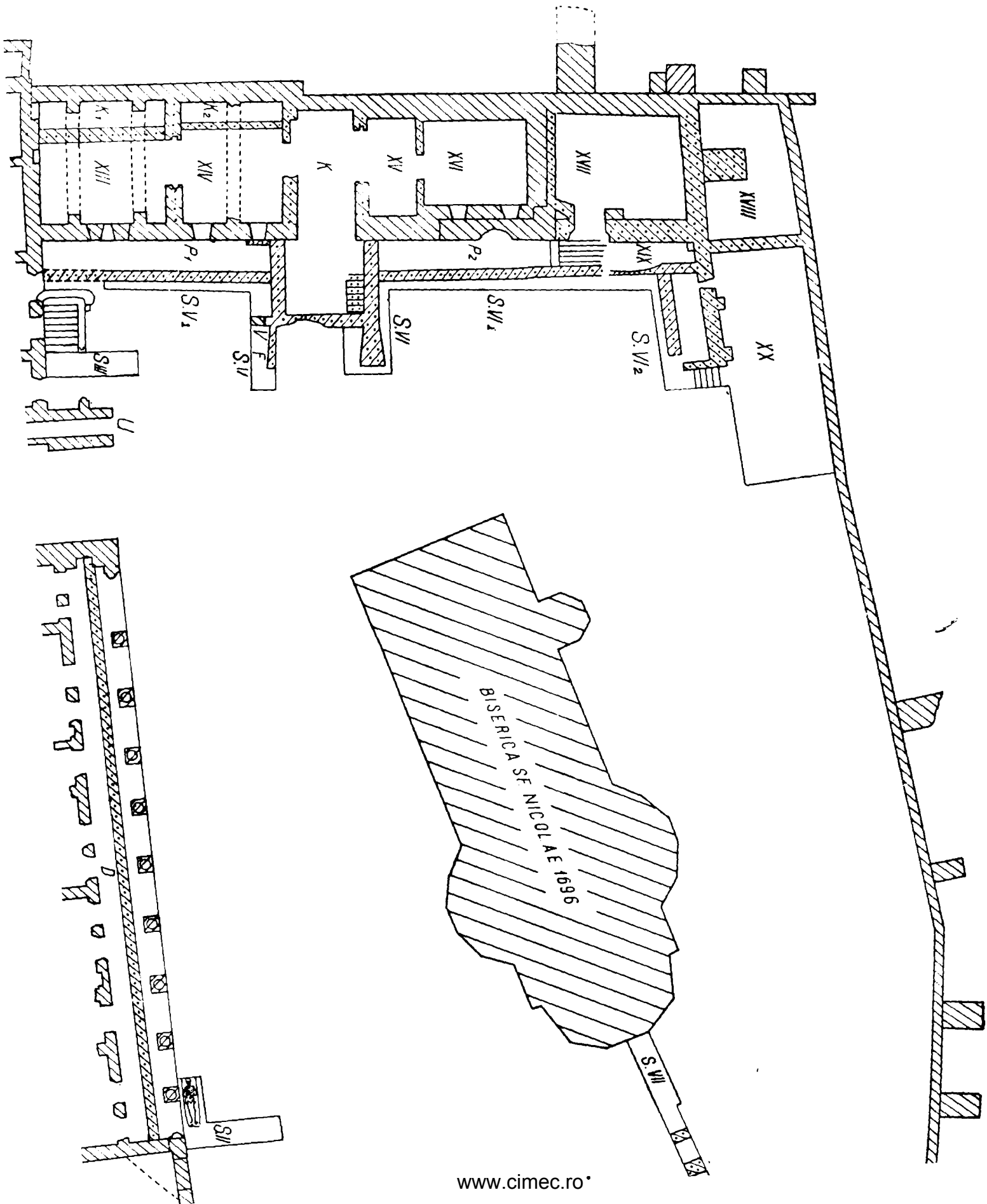
2. Pentru a se preciza raportul dintre galeria de pe latura de nord a aceluiași chilii și colțul de nord al camerei boltite (nr. II), s-a trasat o secțiune perpendiculară pe amândouă, în punctul de unire al lor (S. II). Din cauza unor obstacole greu de înlăturat, secțiunea s-a redus la dimensiunile de 3,50 m lungime și 1 m lățime. Ea a dus la observația că temelia colonadei, ce mărginește galeria spre nord, e mai nouă decât a încăperii boltite. Ea se sprijină pe o temelie mai veche, care este o continuare a temeliei camerei boltite pe trompe (nr. II). În plus, cercetarea mai amănunțită a feții de nord a zidului, pe toată înălțimea lui, a dat puțină constatări că zidul camerei boltite era tencuit, în momentul când i s-a alăturat zidul galeriei. Pridvorul cu colonadă de deasupra galeriei, precum și întregul etaj al chiliilor III—VIII, inclusiv al camerelor I și II, au fost construite într-o perioadă mai târzie și anume în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Singura construcție cu etaj de pe latura de sud a mănăstirii, pare să fi fost la început, în epoca brâncovenească, numai «clopotnița», pe sub care se află azi intrarea principală.

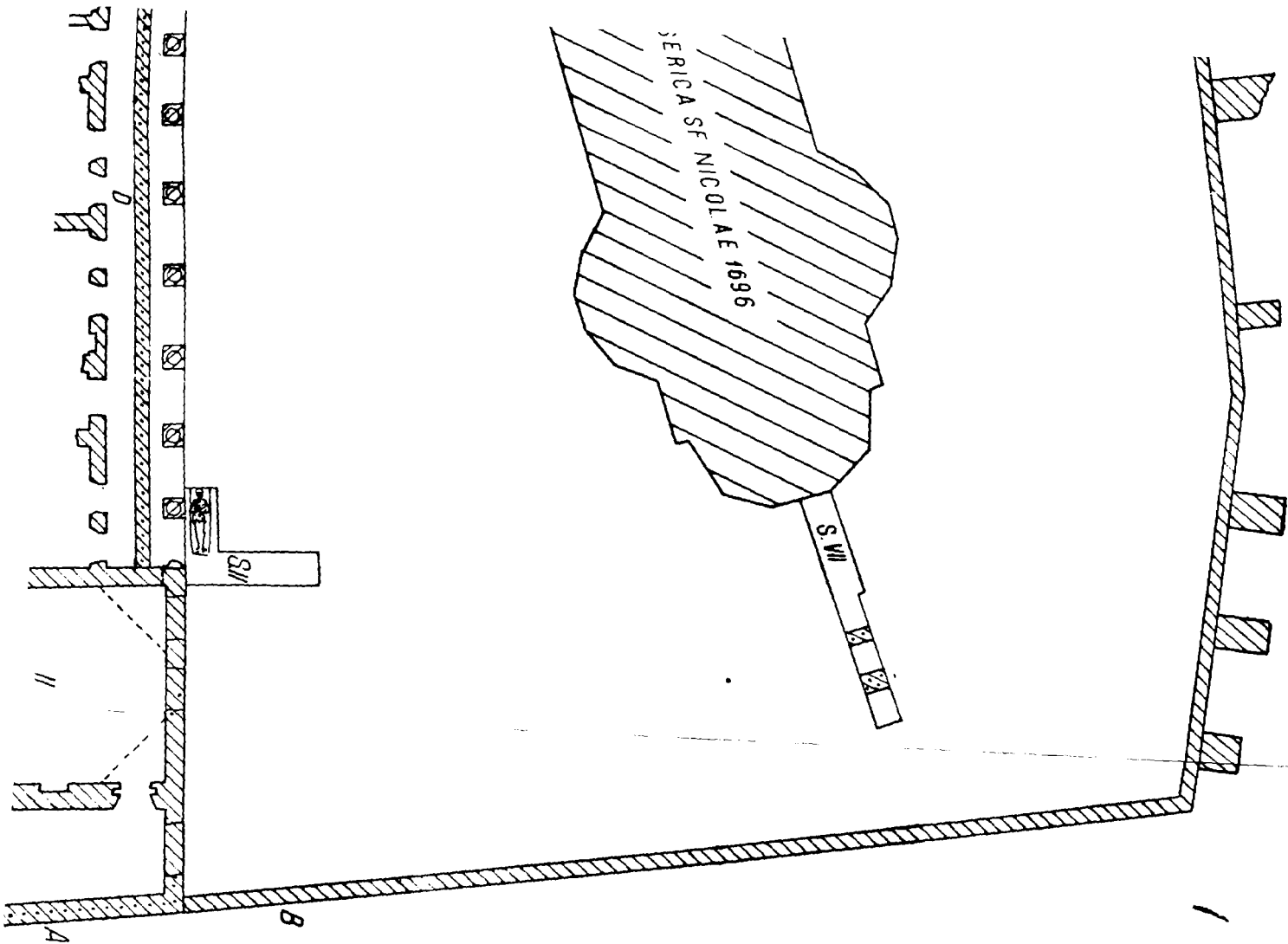
Cu prilejul efectuării secțiunii S. II, lângă temelia colonadei, la circa 0,15 m N de aceasta și la adâncimea de 1,45 m de la nivelul solului actual, s-a dat peste un sicriu din lemn de stejar încheiat cu cuie de lemn, lung de 1,70 m, lat la cap de 0,40 m și la picioare de 0,32 m și înalt de 0,34 m, plin cu apă și mîl, în care se afla un schelet omenesc, desigur al vreunei călugărițe. Înăuntrul sicriului nu s-a găsit niciun fel de inventar funerar; nici măcar cărămida cu numele defunctei, obișnuită sub capul călugărilor. Sicriul era îngropat într-un strat de lut cenușiu-verzui. La circa 0,50 m mai sus de capacul sicriului se afla un strat de dărîmături cu moloz, care nu fusese deranjat de groapa mormîntului, ceea ce arată că acesta e mai vechi decât zidul galeriei și al pridvorului de deasupra ei.

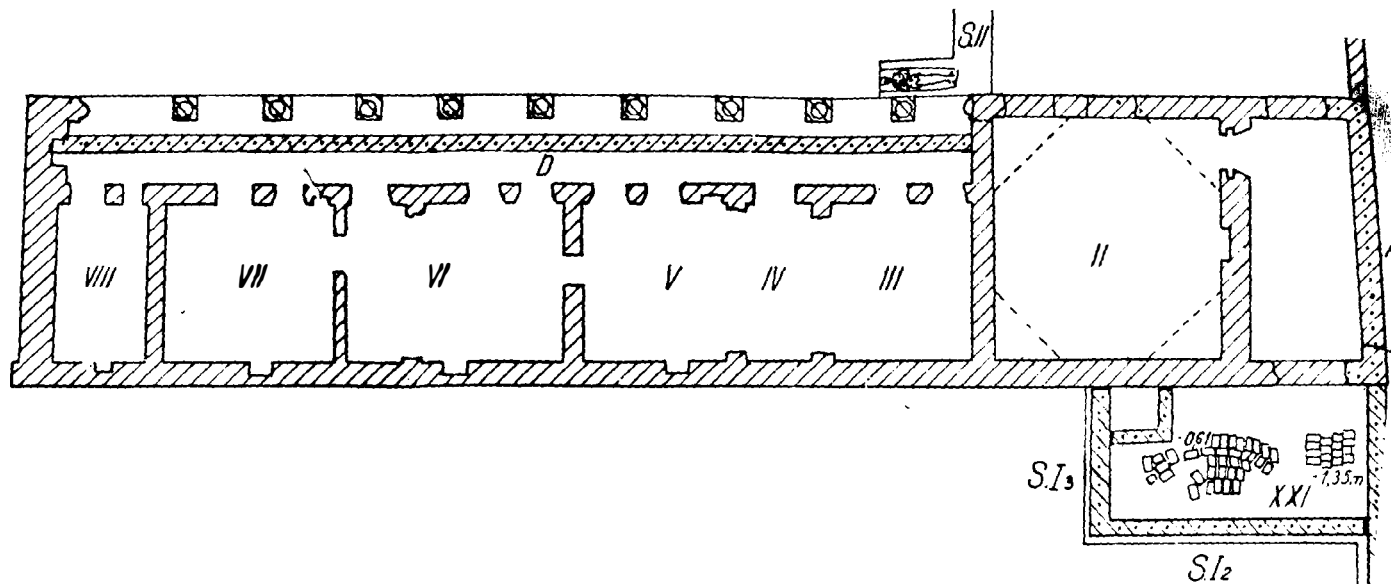
Cu privire la galeria mărginită de colonadă, s-a observat că ea avea un paviment de cărămidă, peste care s-a găsit un strat subțire și continuu de cărbune, rezultat de pe urma unui incendiu. Spre marginea exterioară a galeriei, între stîlpii de cărămidă, se afla un rînd de cărămizi, așezate pe cant, avînd partea superioară rotunjită și la un nivel puțin mai înalt decât acela al pavimentului. Pavimentul de cărămizi a fost așezat pe un strat de umplutură din nisip și moloz, gros de circa 0,10 m. Sub acest strat, la 0,86 m de peretele de nord al chiliilor și paralel cu el, s-a dat peste temelia unui zid de cărămidă, gros de 0,42 m (D). Zidul pare să fi făcut parte din balustrada unei galerii anterioare, mai strîmtă decât cea de azi.

3. Secțiunea S. III, executată perpendicular pe zidul de nord al chiliilor, sub actuala scară T de la vest de intrarea principală, n-a dat peste o continuare a galeriei și în această parte a chiliilor, ci numai peste o groapă de var. Scara însăși este o creație a restaurărilor executate acum vreo 25 de ani, ușa (U) și scara ce duceau la etajul foisorului sau clopotniței de deasupra intrării principale aflîndu-se pe latura de nord, în grosimea zidului din stînga intrării.

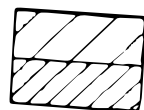
Un alt sondaj (S. IV) executat în afara incintei, la vest de intrarea principală, a dat, imediat sub stratul de pămînt vegetal, peste temelia unui zid de cărămidă (E), gros de circa 0,45 m, paralel cu colonada exterioară, de la sud de chiliile din această parte a mănăstirii. Zidul încheia anumite încăperi ce continuau spre

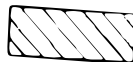

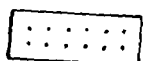
LEGENDA

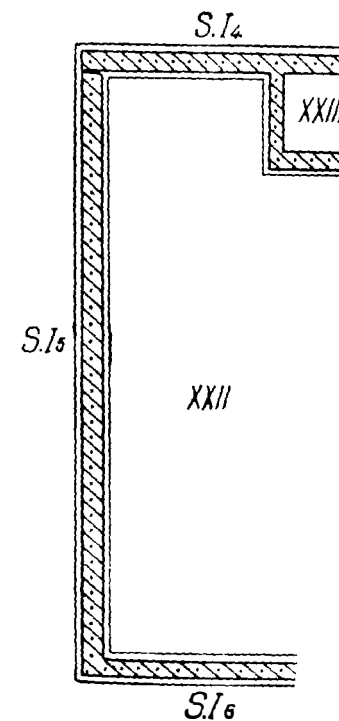
Ziduri sec.XVII -XVIII

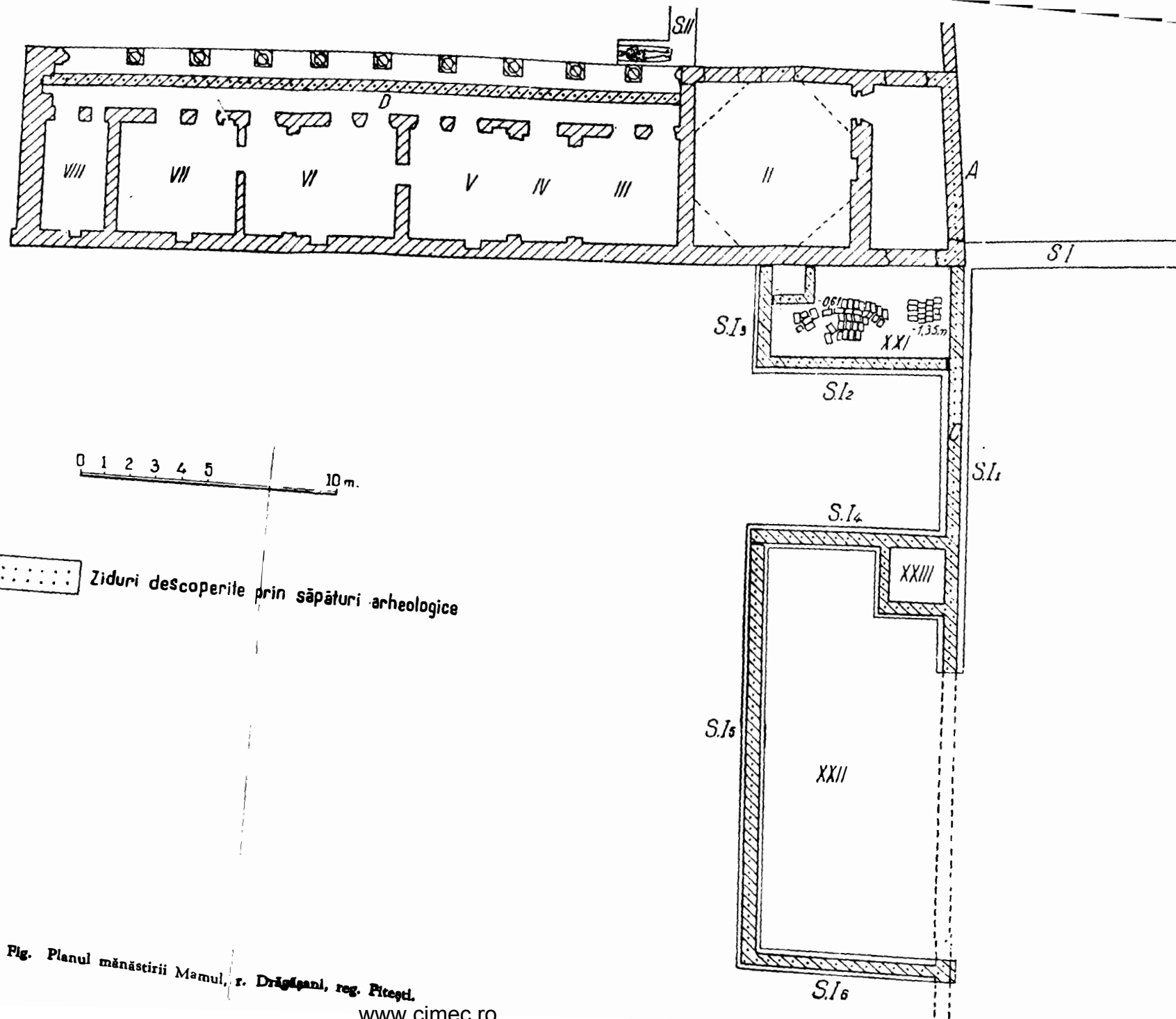
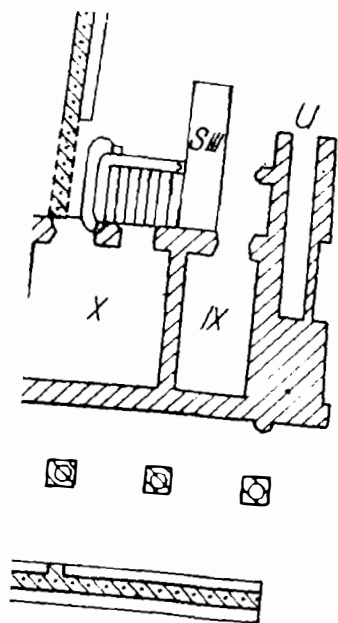
Ziduri sec XIX

Ziduri descoperite prin săpături arheologice

1.- Fig. Planul mănăstirii Mamul, r. Drăgășani, reg. Pitești.

LEGENDA

XVII - XVIII Ziduri sec XIX Ziduri descoperite prin săpături arheologice

nord, sub colonada construită probabil, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și refăcută cu prilejul ultimelor restaurări ale chiliilor.

4. Cercetările efectuate pe platforma de cărămidă ce acoperă pivnițele de la vest de biserică au precizat, pe baza urmelor foarte slabe de ziduri ce s-au mai păstrat, că deasupra acesteia se înălțau alte încăperi (XIII—XVII), existente de o parte și de alta a unui coridor median (K). Alte două coridoare (K 1 și K 2) se aflau pe latura de vest a chiliilor, în jumătatea de sud a acestora. În ceea ce privește raportul dintre capetele de sud ale zidurilor ce închideau încăperile de deasupra pivniței și zidul chiliilor de pe latura de miazăzi a mănăstirii, pe care primele cădeau perpendicular, s-a observat că se țeseau între ele, ceea ce denotă că și unele și altele au fost înălțate în același timp. În schimb, zidul mai subțire (circa 0,40 m), ce se afla la un nivel mai jos decât chiliile, la 1—1,50 m de zidul de est al pivniței, mărginind desigur o galerie sau o prispă (P_1 , P_2) deschisă înspre curtea mănăstirii, e de dată mai târzie, deoarece capătul lui de sud nu se țese, ci se alătură cu zidul chiliilor pe care cade perpendicular.

În plus, o cercetare în fața pivniței a dus la constatarea că gîrliciul acesteia era închis pe latura de est cu un zid gros de 0,75 m, iar pe laturile de nord și sud cu alte două ziduri avînd grosimea de 0,85 m și lungimea de 5,40 m, prelungindu-se către răsărit ca doi piteni puternici și lățindu-se în spre capete pînă la dimensiunea de 1,15 m. Din zidul de sud al gîrliciului pornea spre miazăzi un zid gros de 0,80 m (V), ce nu se lega organic cu acesta și care n-a fost urmărit decît pe o mică porțiune a lui.

5. Către colțul și latura de nord a zidului de incintă al mănăstirii, cercetările au fost îngreunate de grămezile mari de materiale de construcție, depozitate în acest loc, pentru lucrările de restaurare a chiliilor. Cu toate acestea, la 3,30 m de zidul de incintă amintit, s-a dezvelit temelia unui zid de cărămidă, gros de 0,90 m, ce pornea din zidul de incintă de pe latura de vest, cu care se țesea în punctul de unire și continua apoi spre răsărit. Zidul a putut fi urmărit pe o lungime de 6,50 m, constatîndu-se că, la distanță de 4,40 m de la incinta de vest, din el se va ramifica spre sud un alt zid, închizînd o încăpere (nr. XVII), situată la capătul de nord al pivniței. La distanță de 5,50 m de același zid de incintă, se ramifica spre nord încă un zid, ce închidea o ultimă încăpere (XVIII), în colțul de nord al mănăstirii. Cea mai mică încăpere din această parte (XIX) se afla la extremitatea de nord a galeriei P_2 . În interiorul ei era scara de acces în camera XVII, existentă la subsol. Pe latura de nord a incintei, imediat la răsărit de încăperea nr. XVIII, se afla încă o pivniță mai mică, iar mai departe se înălțau alte chilii, ale căror temelii n-au fost cercetate.

În afară de punctele înscrise în planul de lucru, s-au făcut unele observații în urma sondajelor efectuate, la cererea ICSOR-ului, de către Trustul topografo-geotehnic (TTG), Divizia foraje, din București. Astfel, prelungindu-se o secțiune executată de TTG imediat la est de absida altarului (S.VII), s-a constatat că și în această parte se aflau construcții, după cum arată două temelii de cărămidă aproape paralele cu zidul de incintă. A doua observație s-a făcut în legătură cu sondajul executat de către TTG pe latura de sud a tindei bisericii. Aici s-a constatat că adîncimea temeliei bisericii este de 1,40 m. În același punct, nivelul de călcare în momentul construirii bisericii, era cu 0,33 m mai jos față de cel actual. Într-un mormînt aflat în urma sondajului din acest loc și datînd, probabil, din secolul al XVIII-lea, s-a găsit o cărămidă cu inscripția « Lisafta monah(ia) ».

Observațiile stratigrafice făcute în timpul cercetărilor de la mănăstirea Mamul, n-au identificat în acest loc urme de construcții etc., anterioare epocii brîncovenești, despre care fac mențiune documentele vremii și însăși 'pisania bisericii. E foarte probabil ca biserica mai veche de lemn să nu fi lăsat nicio urmă. Nu este exclus însă ca resturi ale mănăstirii ce se afla aici înainte de Brîncoveanu, să fie îngropate altundeva, foarte aproape de construcțiile de azi.

I. BARNEA și DINU V. ROSETTI

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ РАЗВЕДКИ В МОНАСТЫРЕ МАМУЛ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Ввиду проведения работ по восстановлению келий в монастыре Мамул, ктиторм которого с 1696 г. был воевода Константин Брынковян, построенного на месте бывшего монастыря XVI в., была произведена предварительная разведка. Были определены стены различных помещений, в частности расположенных над погребом, существующим в западной части церкви. Установлено, что кельи на южной стороне монастыря вначале не имели второго этажа. Единственной двухэтажной постройкой на этой стороне является колокольня, под которой находится главный вход в монастырский двор. Осмотренные к югу от монастыря фундаменты построек оказались значительно более поздними—первой и даже второй половины XIX в. Произведенными разведками следов ранее конца XVII в. обнаружено не было.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — План монастыря Мамул.

SONDAGE AU MONASTÈRE DE MAMUL

RÉSUMÉ

Des sondages préliminaires ont été effectués en vue des travaux de restauration des cellules du monastère de Mamul, fondé en 1696 par le voïvode Constantin Brancovan, sur les ruines du monastère édifié au XVIe siècle. On a délimité les différentes pièces du monastère, notamment les chambres situées au-dessus de la cave sise à l'Ouest de l'église. Dès le début, on a pu préciser que les cellules situées sur le flanc Sud du monastère ne possédaient pas d'étage. La seule construction à étage de cette partie du monastère était la tour du clocher, servant d'entrée principale dans l'enceinte du couvent. Les fondations des constructions identifiées à l'extérieur de l'enceinte, au Sud du monastère, s'avèrent plus récentes, la date de leur construction remontant à la première ou même à la seconde moitié du XIXe siècle. Au cours des sondages effectués, on n'a pas trouvé de vestiges antérieures à la fin du XVIIe siècle.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Plan du monastère de Mamul.
